



**Adami Tanneri E Societate Iesv, S. Theologiæ D. Et In  
Academia Ingolstad. Professoris, Theologiæ Scholasticæ  
Tomus ...**

Cum triplici Indice

De Fide, Spe, Charitate, Ivstitia, Religione, caeterisq[ue] virtutibus [et]  
vitijs: ac varijs hominum statibus. Secvndæ Secvndæ S. Thomæ  
Aqvinatis Respondens

**Tanner, Adam**  
**Ingolstadii, 1627**

III. Quonam modo prudentia ad cæteras virtutes sese habeat.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72877](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72877)

ibidem. Dicitur enim *ovēros*; & *evōvēros*, iuxta Aristotelem ibidem, qui altero aliquid dicente vel faciente, statim potest percipere, rectene an secus dictum factumque sit: Gnomē vero non sit iudicium de agendis secundum rationem naturalem, ubi leges communes deficiunt; *hac enim potius est Epikia*, inquit Vasquez loc. cit. *sed consensio quedam æqui & boni viri ad ignoscendum aliquando, nec secundum severitatem iuris iudicandum. Bonum enim*, inquit Aristoteles 6. Ethic. c. 11. *& æquum virum ad ignoscendum proclivem esse dicimus, & veniam in aliquibus dare, bonum & æquum est: at*

36 *boni. Dicitur igitur Gnome*, inquit Vasquez, *latine sententia, non quasi iudicium, quod nomine sententia seu opinionis significamus, sed quia sit sensus quidam conformis delinquenti ad ignoscendum, quod latine consensio dici potest, græce autem hynome etiam vocatur. Lessius vero cit. cap. 2. dub. 3. fatetur quidem, Synesin modo iam explicato ab Aristotele fuisse acceptam; sed nec tamen ab eo negari ait eam explicationem, quam ex S. Thoma retulimus; siquidem ipsemet Aristoteles lib. magnorum moralium cap. 35. expresse docet, Synesin esse prudentiæ partem: quamvis interdum esse possit in eo, qui non est prudens. Per Gnomē autem, inquit Lessius, idem intelligit Aristoteles quod D. Thomas. Nam 1. 6. Ethic. c. 11. dicit, Gnomē esse rectum iudicium æqui & boni. Æquum & bonum (quod græcis dicitur *τὸ ἐμενές* est, quod cum sit contra verba legis, etsi nō contra mentē legillatoris, iudicio prudentis definitur; vel ut Aristoteles 1. 5. c. 10. definit, *est correctio legis, quatenus deficit ob uniusvult locutionem*: nec sane Epikia est actus vel habitus intellectus, ut dixerat Vasquez, sed voluntatis, ut omnes consentiunt. Nec tamen explicat Lessius, an Synesis saltem alio illo sensu, sit virtus a prudentia distincta. Eadem est difficultas de anchinia, siue sagacitate, de qua Aristoteles cit. 6. Ethic. cap. 11.*

Mihi iuxta mentem Aristotelis, vtraq; tam Synesis, quam Gnome, vtroq; modo & sensu recte videtur accipi; & priori quidem, non esse habitus seu virtutes a prudentia distinctas, adeoq; nec partes potentiales prudentiæ, sed eadē essentialiter cum ipsa prudentia, a qua nō differunt, nisi velut quiddam incompletum a completo. Quia enim prudentia est, mouere efficaciter voluntatem & potētias executivas ad honestā actionē, adeo ut si quādo, stante etiā diligenti inquisitione, & consultatione veroq; iudicio de honestate rei, cōtrarium tamē ab homine eligatur, prudentia nō dicatur esse perfecta & absoluta, utpote præcipuo suo actu & effectu destituta; idcirco nec Eubulia, nec Synesis, nec Gnome, Aristoteli, per se ac secundum se nude spectatæ, prudentia dicuntur; sed ad prudentiam conferre ac tendere. Quod ipsum videtur significare, dū cit. 6. Eth. c. 11. ait, *esse rationi consentaneū omnes hos habitus eadē pertinere.*

38 At vero posteriori sensu, nihil videtur ob stare, quominus Synesis virtus, aut certe vis quædā & facultas anime, a prudentia distincta existimetur: quod tamē de Gnome nō ita facile concesserim; cū ipsum prudentiæ sit, uti cæteris virtutibus, ita

etiam iustitia; medium præscribere, ut aliquando seu misericordiā, seu gratiā temperetur.

Anchinia vero seu sagacitas solum videtur esse naturalis quædā perfectio intellectus recte coniectandi; quā tamen inter *ἔξεις* seu *habitus*, cōmuni notione, ita appellatos recenset Aristoteles; quæ est constans quædā intellectus affectio seu habitudo.

Qua pinde ratione prudentia aut nullas prorsus habeat partes potentiales, aut non nisi vnicā, scilicet Synesin, sensu posteriori, ex Vasquez relato, explicatā: quāquā & hoc ipso sensu, ut dictū, potius videatur naturalis perfectio mentis ad intelligendū, quā virtus: aut si virtus & habitus est, non sit habitus distinctus ab Ethica, cuius est iudicare, recte ne an male moraliter facta sint ea, quæ ab alijs fiunt.

### D V B I V M III.

*Quonam modo prudentia sese ad cæteras virtutes habeat.*

S. Thomas 2. 2. q. 47. a. 6. 7. & 8.

D Vplex ordo & habitudo prudentiæ ad cæteras virtutes considerari potest; nature vna, altera dignitatis. Et quamvis S. Thomas ex instituto de neutra agat, facile tamē est eius mentē ex dictis colligere. Nam quod ad ordinē nature attingit, est quidē prudentia acquisita prior omnibus virtutibus moralibus acquisitis; ut etiā prudentia infusa prior est virtutibus moralibus infusis, quatenus vtraq; morales versantur circa particulare aliquod agibile, seu finem suū a honestatem propriam, applicatā particulari materiæ; siue hi actus quoad exercitium, siue etiā quoad specificationem spectentur: quandoquidē prudentia obiectum quasi formale in particulari spectatū, seu mediū singulis virtutibus in particulari præstituit ac præfinit, iuxta S. Thomam hic q. 47. a. 7. attamen non est prior ipsa ipsdē virtutibus, ut abstracte ac in cōmuni circa suos proprios fines ac propriam honestatē versantur, eosq; intendunt, saltem loquendo quoad specificationem actus.

Hic enim affectus, quem ex cōmuni sententia suppono elici per eundem virtutis habitum, ad quem pertinet electio mediij in eadē materiā (etsi Lessius loc. cit. n. 38. aliter sentiat) in cōmuni sufficienter regulatur ab ipsa Synteresi, quæ dicitur v. g. Deum esse colendum, Iustitiam, Fortitudinem, Temperantiā consecrandam. &c. quæ affectum etiam, vna cum sua illa regula Synteresis, supponit prudentia, velut principium seu fundamentum, ut recte notarunt Vasquez 1. 2. disp. 85. c. 2. n. 11. & Lessius lib. 1. cap. 1. dub. 3.

Qua de causā etiam S. Thomas hic q. 47. a. 6. ex mente Aristotelis ait prudentiam nō præsumere sine virtutibus moralibus; hoc enim fieri per Synteresin: sed solum disponere de his, quæ sunt ad finē, ut dictum dub. 1. Et Aristoteles 1. 6. Ethic. c. 5. & 13. docet prudentiā (saltē à toto genere, & in statu perfecto, ita ut in ipso vñu non sit impedita) pendere à virtutibus moralibus, easq; adeo supponere, cōmodo, quo rectū iudiciū de agibili in particulari, supponit rectū affectū iudicātis, circa idē agibile in cōmuni; quandoquidem pro varietate affectus facile solet variari iudicium de agilibus, idque

facile.

facile in particulari ab vnoquoque bonum ac profequendum iudicatur; erga quod animus in communi bene affectus est; *qualis enim quisque est, tale ei et bonum videtur*, iuxta Aristotelem libro 6. Ethic. cap. 4.

41 Quod si loquamur de exercitio eiusdem affectus erga finem virtutis, in particulari, & secundum omnes circumstantias spectato, negari non potest, id etiã prudentiã dictamine regulari, quandoquidẽ non cuilibet, omni loco & tempore cõuenit, cuiusq; virtutis finem, propriamq; honestatem etiã in genere & abstracte spectatam intendere. Quo sensu vniuersè dici potest, prudentiã adũ aliquo modo natura esse priorẽ, quouis honesto actũ cãterarũ virtutum moralium, nempe vel quoad specificationem simul & exercitium, vel saltem quoad exercitium.

42 Secundo autẽ de virtutibus Theologicis, quã circa ipsum finem vltimum ac supremum versantur, prudentia ijs eorumq; actibus quoad specificationem (per se loquendo) prior non est, iuxta S. Thomam q. 4. art. 7. vbi virtutes Theologicas dicit esse priores moralibus in quibus est prudentia ex dictis dub. 1. Ratio est; quia ad spẽm quidẽ & charitatem, hac ratione, nempe quoad specificationem actus, sufficit fides; ad fidem autem ipsã, virtus quãdam voluntatis à cãteris distincta, vt suo loco dictum disp. 1. q. 6. dub. 1. At vero quoad exercitium actus, nullum est dubium, ad eas plurimũ conferre prudentiã infusã: quamquam habitus ipse prudentiã infusã, comes indiuiduus charitatis, à fidei ac spei habitu per se non supponatur, sicut nec ipsa charitas, nec cãterã virtutes morales infusã; nisi loquamur de fide ac spe, velut habentibus perfectum virtutis statum, vt dictum eadem disput. 1. quãstione 8. dub. 4.

43 Quod vero ad ordinem dignitatis attinet, ex eo ipso, quod prudentia cãteras virtutes morales dirigit & mouet, non solum quoad exercitium, sed etiã quoad specificationem actus, recte colligit S. Thomas hic q. 47. a. 6. ad 3. prudentiam esse nobiliorẽ cãteris virtutibus moralibus; sicut Synteresis nobilior est prudentia, quam itidem mouet & dirigit, non secus, quã intellectus principiorum scientiam, iuxta S. Thomam ibidem.

Ipsis autem virtutibus Theologicis, prudentia etiã infusa simpliciter & absolute loquendo inferior est. Quamuis enim hęc nõnquam illas quoad exercitium actus dirigat, tamen quia virtutes Theologicã per se, ac quoad specificationẽ actus, à prudentia non dependent, ac simul etiã ex parte obiecti immediati prudentiã plurimũ antecellunt, idcirco simpliciter & absolute loquendo, præstantiores sunt prudentiã, iuxta generalẽ doctrinã, quam de natura & dignitate virtutũ Theologicarum tradit S. Thomas 1. 2. q. 62. a. 2. & 3. & q. 66. a. 1. & 2. Quamuis secundum quid inferiores dici possint prudentiã infusã, à qua saltem quoad exercitium actus diriguntur.

44 Quãres à quonam habitu quoad exercitium dirigantur fides & spes in homine peccatore, destituto habitu prudentiã infusã. Respondeo, remote ac velut per accidens dirigi posse à prudentia ac-

quisita, si nimirum actus fidei & spei solum spectentur secundum comunem quandam rationem, desumptam ex obiecto materiali, comunem etiã actibus naturalibus eiusdem nominis & appellationis, circa idẽ obiectũ versantibus. Deinde spes remote etiã dirigi potest à fide, velut dicente generalia quẽdã recte operandi principia. Deniq; virtus vtraque in operando particularim dirigitur ab ipsis motionibus & illustrationibus actualibus Spiritus Sancti; quã tamen hoc ipso, quod ab extrinseco sunt, nec constanter per modum actus primi animã infunt, hinc fit, vt virtutes illã in peccatore minus perfectum & completum operandi modum habeant.

#### DVBIVM IV.

### *De præceptis prudentiã, ac vitijs eidem oppositis.*

S. Thomas 2. 2. q. 53. 54. 55. & 56.

45 Sicut in cãteris virtutibus, ita etiã circa prudentiã, duplicis generis præcepta occurrunt, vt docet S. Thomas q. 56. a. 1. & 2. quãdam affirmatiua, quibus præcipitur actus & vsus prudentiã; alia negatiua, quibus prohibentur vitia contraria.

Et quod ad præcepta affirmatiua attinet, tria potissimũ docet S. Thomas cit. q. 56. a. 2. I. In præceptis quidẽ decalogi nullũ præceptũ ad prudentiã pertinens, directe traditum aut tradendum fuisse, etiã si ad prudentiam omnia præcepta decalogi pertineant, secundum quod ipsa est directiua omnium virtuosorum actuum. Ratio est. Quia, præcepta decalogi continent præcepta naturalia, quã se habent in agendis, sicut principia naturaliter cognita in speculatiuis, qualia quidẽ sunt dictamina rationis naturalis circa ipsos fines particulares humanã vitã, non autem dictamina de ijs, quã sunt ad finem, circa quã tamen sola versatur prudentia.

46 Nec obstat, quod prudentia est principalior & nobilior alijs virtutibus moralibus, adeoq; ipsã iustitia, ad quam tamen plura peccata decalogi pertinent. Licet enim prudentia sit simpliciter principalior virtus, alijs virtutibus moralibus, iustitia tamen principalis respicit rationẽ debiti, quod requiritur ad præceptum. Et ideo principalia præcepta legis, quã sunt præcepta decalogi, magis debuerunt ad iustitiam, quam ad prudentiam pertinere, iuxta S. Thomam ibidem ad 1.

47 II. In alijs tamen documentis ac libris veteris testamenti, quã ordinãtur ad præcepta decalogi, velut ad finem, conuenienter tradita fuerunt quãdam præcepta ad prudentiam spectantia, vt ita homines instruerentur etiã de actu prudentiã, qui est circa ea, quã sunt ad finem, vt patet Prou. 3. v. 5. *Ne innitaris prudentiã tuã. Et v. 7. Nefis sapiens apud remet ipsum. Et ibidem cap. 4. v. 5. Posside sapientiam posside prudentiam. Et v. 24. Oculi tui recta videant, & palpebrae tuae præcedant gressus tuos. Dirige semitã pedibus tuis, & omnes viã tuã stabilitur.* Quibus verbis prudentiã officium describitur.

48 III. Sed & in nouo testamento recte & conuenienter datum fuit præceptum de prudentia,